

Question yourself

Question what you get. Media education to fight Disinformation

Έρευνα Πεδίου Εκπαιδευτικοί

Παράρτημα 3

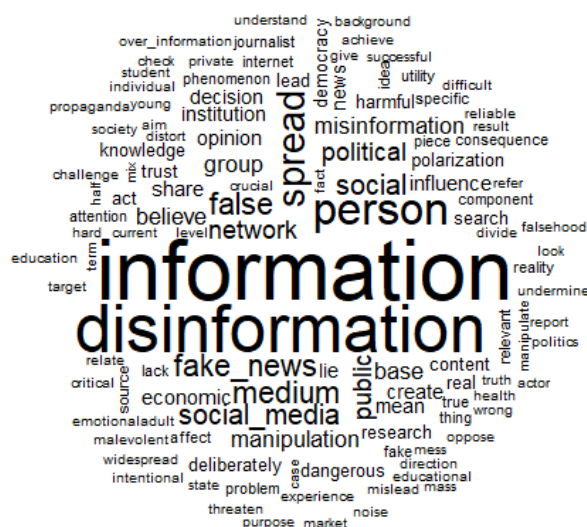
Co-funded by
the European Union

Τι Γνωρίζουμε Σχετικά με την Παιδεία στα Μέσα και την Πληροφορία (MIL) και για την Παραπληροφόρηση;

1. Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για την παραπληροφόρηση και την Παιδεία στα Μέσα και την Πληροφορία

Για να διερευνηθεί ο τρόπος με τον οποίο οι εκπαιδευτικοί κατανοούν και αντιλαμβάνονται τις έννοιες της παραπληροφόρησης και της παιδείας στα μέσα επικοινωνίας (media literacy), εκπαιδευτικοί από πέντε χώρες — Γερμανία, Ελλάδα, Ιταλία, Πολωνία και Ισπανία — κλήθηκαν να γράψουν τις πρώτες τέσσερις λέξεις ή συνειρμούς που τους έρχονταν στο μυαλό όταν σκεφτόντουσαν αυτούς τους όρους¹.

Σχήμα 1. Κοινωνικές αναπαραστάσεις της παραπληροφόρησης (εκπαιδευτικοί)

¹ Συνολικά 23 εκπαιδευτικοί (65,2% γυναίκες, 34,7% άνδρες) ερωτήθηκαν σχετικά με την παραπληροφόρηση και την παιδεία στα μέσα επικοινωνίας (Σχήμα 1 και Σχήμα 2). Δεδομένου ότι το μέγεθος του δείγματος είναι μικρό, η εξάπλωση των αποτελεσμάτων είναι περιορισμένη, αλλά τα δεδομένα μπορούν να θεωρηθούν σχετικά χάρη στα αποτελέσματα που προέκυψαν.

Τα στοιχεία δείχνουν ότι η πλειονότητα των ερωτηθέντων θεωρεί ότι η **παραπληροφόρηση αποτελεί σημαντικό κίνδυνο για τις ευρωπαϊκές δημοκρατίες, συμπεριλαμβανομένης της δικής τους χώρας** ($M = 4,17$ με κλίμακα απαντήσεων από 1 έως 5, $SD = 1,23$), γεγονός που υποδηλώνει μια σαφή τάση ανησυχίας. Τα κύρια σχόλια των ερωτηθέντων ενισχύουν αυτή την αντίληψη. Υπογραμμίζουν ότι η παραπληροφόρηση διαδίδεται εύκολα μέσω των μέσων ενημέρωσης, ιδίως των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, τα οποία ενισχύουν τον αντίκτυπό της.

Η έλλειψη γνώσεων σχετικά με τα μέσα ενημέρωσης μεταξύ του πληθυσμού αναφέρεται ως βασικός παράγοντας που διευκολύνει τη διάδοση ψευδών ειδήσεων. Όπως σημειώνει ένας ερωτώμενος, «η αδυναμία να διακρίνει κανείς αν μια πληροφορία είναι αληθινή ή ψευδής θα μπορούσε να είναι ένας από τους μεγαλύτερους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι κοινωνίες όσον αφορά τη γενική ευαισθητοποίηση και γνώση σχετικά με την κοινωνία». Υπάρχει επίσης ανησυχία για τον τρόπο με τον οποίο οι πολιτικοί και ορισμένα άτομα μπορούν να χειραγωγούν τις πληροφορίες για να επηρεάσουν την κοινή γνώμη, επηρεάζοντας έτσι τη δημοκρατία και περιορίζοντας τη λήψη τεκμηριωμένων αποφάσεων. Μια άλλη πτυχή που επισημαίνεται είναι η ταχύτητα με την οποία διαδίδονται οι ψευδείς ειδήσεις, γεγονός που καθιστά δύσκολη την επαλήθευση σε πραγματικό χρόνο. Αρκετοί ερωτηθέντες αναφέρονται σε πρόσφατα γεγονότα στις χώρες τους, όπου η παραπληροφόρηση είχε αντίκτυπο στις εκλογικές διαδικασίες και την κοινωνική πόλωση. Σύμφωνα με τα λόγια ενός άλλου συμμετέχοντα, «η παραπληροφόρηση απομακρύνει τους ανθρώπους από την πραγματικότητα, περιορίζει την ελευθερία και την ιδιότητα του πολίτη, ιδίως όσον αφορά την ατομική και κοινωνική ευθύνη».

Όσον αφορά το βαθμό συμφωνίας με την ιδέα της **ένταξης της παιδείας στα μέσα επικοινωνίας στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα**, τόσο στις τάξεις τους ($M = 4,11$, $SD = 1,13$) όσο και στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας τους ($M = 4,73$, $SD = 0,63$). Αυτό υποδηλώνει ότι οι ερωτηθέντες είναι πεπεισμένοι ότι η παιδεία στα μέσα επικοινωνίας είναι απαραίτητη σε εθνικό επίπεδο, ενώ ενδέχεται να αντιλαμβάνονται ορισμένες διαφορές ή αποχρώσεις στην εφαρμογή της στις δικές τους τάξεις. Με άλλα λόγια, θεωρούν τη παιδεία των μέσων επικοινωνίας ως μια γενική εκπαιδευτική ανάγκη, αν και η εφαρμογή της μπορεί να διαφέρει σε συγκεκριμένα πλαίσια.

Τα σχόλια των ερωτηθέντων υπογραμμίζουν τη σημασία της προετοιμασίας των εκπαιδευομένων για ένα ψηφιακό περιβάλλον όπου η παραπληροφόρηση αποτελεί ένα αυξανόμενο πρόβλημα. Αναφέρεται ότι οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να αναπτύξουν δεξιότητες κριτικής σκέψης για να μπορούν να διακρίνουν τις αληθινές από τις ψευδείς πληροφορίες. Όπως ανέφερε ένας από τους ερωτηθέντες: «Σήμερα, οι περισσότερες πληροφορίες διαδίδονται μέσω των μέσων ενημέρωσης, επομένως είναι πολύ σημαντικό να διαθέτουμε τα κατάλληλα εργαλεία για να γνωρίζουμε πώς να διαβάζουμε τις ειδήσεις». Από την άλλη πλευρά, οι ερωτηθέντες εκφράζουν ανησυχία για τη χρήση νέων τεχνολογιών, όπως η τεχνητή νοημοσύνη. Από αυτή την άποψη, «είναι σημαντικό να διδάξουμε πώς να χρησιμοποιούμε την τεχνητή νοημοσύνη με συνειδητό τρόπο, αντί να την απαγορεύουμε και να αναγκάζουμε τους εκπαιδευόμενους να τη χρησιμοποιούν κρυφά». Τονίζουν επίσης ότι οι νέοι «χρησιμοποιούν υπερβολικά τις κινητές συσκευές και θα πρέπει τουλάχιστον να αναπτύξουν επαρκείς δεξιότητες κριτικής σκέψης για να διακρίνουν τις αληθινές πληροφορίες από τις ψευδείς».

Η ευπάθεια των εκπαιδευομένων στην παραπληροφόρηση και ο ρόλος της τεχνολογίας στην εκπαίδευση είναι ένα άλλο ζήτημα για το οποίο οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα εξέφρασαν τις απόψεις τους. Αντιλαμβάνονται ότι οι εκπαιδευόμενοι τους είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι στην παραπληροφόρηση που κυκλοφορεί στο Διαδίκτυο ($M = 4,22$, $SD = 0,75$).

Σε σχέση με αυτό το ζήτημα, πιστεύουν ότι η λύση δεν είναι να απορρίψουμε την τεχνολογία, αλλά να διδάξουμε στους εκπαιδευόμενους πώς να τη χρησιμοποιούν σωστά: «Δεν πρέπει να απορρίψουμε την τεχνολογία, αλλά να δώσουμε στους εκπαιδευόμενους τα εργαλεία για να τη χρησιμοποιούν

σωστά [...] Να τη χρησιμοποιούν, ώστε να μην τους χρησιμοποιεί αυτή». Μια άλλη πτυχή που επισημαίνεται είναι η ευκολία με την οποία οι νέοι έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες χωρίς να ελέγχουν την ακρίβειά τους: «Οι νέοι έχουν εύκολη πρόσβαση σε πληροφορίες στο διαδίκτυο, το οποίο αποτελεί την κύρια πηγή εκπαίδευσής τους. Δεν ελέγχουν την ποιότητα και την αξιοπιστία των πληροφοριών που βρίσκουν και είναι εύκολο να τους επηρεάσουν, ειδικά σε κοινωνικά ζητήματα. Επιπλέον, οι ερωτηθέντες αναφέρουν ότι η έλλειψη καθοδήγησης από τις οικογένειες μπορεί να επιδεινώσει αυτό το πρόβλημα. Αυτό αποδεικνύεται από σχόλια όπως τα ακόλουθα: «Οι εκπαιδευόμενοι μου έχουν γεννηθεί στην ψηφιακή εποχή. Θα έπρεπε να είναι προετοιμασμένοι να γνωρίζουν πώς να χρησιμοποιούν τα μέσα ενημέρωσης, αλλά οι γονείς τους μπορεί να μην το γνωρίζουν. Έτσι, οι νέοι μπορεί να μην έχουν λάβει τις σωστές συμβουλές για το πώς να διαβάζουν προσεκτικά τις ειδήσεις».

Συνολικά, οι ερωτηθέντες συμφωνούν ότι η ψηφιακή παιδεία είναι απαραίτητη για την ενίσχυση των κριτικών ικανοτήτων των εκπαιδευομένων και την ελαχιστοποίηση της ευπάθειας τους στην παραπληροφόρηση. Η λύση δεν έγκειται στην απαγόρευση ή τον περιορισμό της πρόσβασης στην τεχνολογία, αλλά στην παροχή εκπαιδευτικών εργαλείων που επιτρέπουν την υπεύθυνη και συνειδητή χρήση της.

Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στη μέσων μαζικής ενημέρωσης και στην κριτική σκέψη είναι μια άλλη ανάγκη που εκφράστηκε από τους ερωτηθέντες, καθώς οι περισσότεροι από αυτούς θεωρούν ότι η εκπαίδευση αυτή είναι θεμελιώδης στο σημερινό εκπαιδευτικό πλαίσιο ($M = 4,36$, $SD = 0,95$).

Οι εκπαιδευτικοί είναι της άποψης ότι «τα προβλήματα που σχετίζονται με την παραπληροφόρηση δεν επηρεάζουν μόνο τους νέους, αλλά και τους εκπαιδευτικούς». Αυτό υποδηλώνει ότι πολλοί εκπαιδευτικοί ενδέχεται να μην είναι επαρκώς προετοιμασμένοι για να καθοδηγήσουν τους εκπαιδευόμενους στον έλεγχο των πηγών και στην κριτική ανάλυση των πληροφοριών. Ένα σαφές παράδειγμα αυτού είναι η ακόλουθη δήλωση: «Οι εκπαιδευτικοί ενδέχεται να μην είναι επαρκώς προετοιμασμένοι για να ενθαρρύνουν την κριτική σκέψη όσον αφορά τον έλεγχο των πηγών, καθώς ενδέχεται να επηρεάζονται από το ψηφιακό χάσμα». Στο ίδιο πνεύμα, τονίζουν επίσης την ανάγκη για ολοκληρωμένη ψηφιακή εκπαίδευση στην τάξη, η οποία θα παρακινεί τους εκπαιδευόμενους και θα τους προετοιμάζει να γίνουν υπεύθυνοι πολίτες: «Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι επαρκώς καταρτισμένοι για να διδάσκουν την ψηφιακή πρόσβαση στην πληροφορία στα σχολεία, καθιστώντας τη μάθηση ενδιαφέρουσα και ολοκληρωμένη. Η ψηφιακή εκπαίδευση θα μπορούσε να κάνει τους εκπαιδευόμενους καλούς πολίτες».

Αξίζει να σημειωθεί ότι, ενώ οι ερωτηθέντες θεωρούν ότι στη χώρα τους υπάρχει έλλειψη προετοιμασίας για την προώθηση της κριτικής σκέψης στους εκπαιδευόμενους, σε προσωπικό επίπεδο πολλοί θεωρούν τους εαυτούς τους ικανούς εκπαιδευτικούς ($M = 4,0$, $SD = 1,0$). Σε κάθε περίπτωση, τονίζουν τη σημασία της συνεχούς μάθησης: «Ναι, πιστεύω ότι όλοι πρέπει να λαμβάνουμε συνεχή εκπαίδευση στον τομέα της παιδείας στα μέσα επικοινωνίας, ώστε να είμαστε ενημερωμένοι».

Ομοίως, το γεγονός ότι η πλειονότητα των ερωτηθέντων (52,17 %) δηλώνει ότι δεν **γνωρίζει πόρους ή εργαλεία** για την παιδεία στα μέσα επικοινωνίας, σε σύγκριση με το 39,13 % που γνωρίζει και το 8,70 % που δεν λαμβάνει θέση, αντικατοπτρίζει ένα κενό στην πρόσβαση ή τη γνώση εξειδικευμένων εργαλείων. Υπάρχει επομένως μια σαφής ανάγκη για μεγαλύτερη διάδοση και κατάρτιση σε αυτόν τον τομέα, υπογραμμίζοντας το γεγονός ότι η ψηφιακή παιδεία αποτελεί τόσο συλλογική πρόκληση όσο και ατομική ευθύνη.

Question what you get. Media education to fight Disinformation

Universidad del País Vasco UPV/EHU - University of the Basque Country UPV/EHU

Spain
www.ehu.eus

IBERIKA EDUCATION GROUP GGMBH

Germany
www.iberika.de

STIMMULI FOR SOCIAL CHANGE

Greece
stimmuli.eu

CESIE ETS

Italy
cesie.org

X Liceum Ogólnokształcące im. prof. Stefana Banacha w Toruniu

Poland
www.xlo.torun.pl

FUNDACIÓN MALDITA.ES CONTRA LA DESINFORMACION PERIODISMO EDUCACION INVESTIGACION Y DATOS EN NUEVOS FORMATOS

Spain
maldita.es

**Co-funded by
the European Union**

Erasmus+: Key Action 2, Cooperation partnerships in adult education

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Project Number: 2023-1-ES01-KA220-ADU-000153626